Przystanek historia

https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/mlodziez/100666,Biali-Banici-z-Wrzesni-kontra-Gieorgij-Malenkow.html

Magazyn archiwalny AIPN. Fot. Piotr Życieński (IPN)

ARTYKUŁ

„Biali Banici” z Wrześni kontra Gieorgij Malenkow

OKRES HISTORYCZNY

(1948-1956) Stalinizm w Polsce

Autor: WITOLD WASILEWSKI 27.04.2023

Kilka niezbyt czytelnych ulotek, zachowanych w formie mikrofilmu, stanowi jeden z nielicznych śladów działalności „Białych Banitów”, konspiracyjnej organizacji młodzieżowej. Antykomunistyczne druki pojawiły się rok po śmierci

Stalina, w okresie szczególnym dla systemu komunistycznego, i stanowią rzadkie świadectwo czasów.

W drugiej połowie lat 40. i pierwszej 50. XX w. w Polsce działały dziesiątki młodzieżowych organizacji antykomunistycznych. Jedną z nich byli „Biali Banici” powołani do życia w 1953 r. przez nastolatków z Wrześni.

Ponownie we Wrześni

Nazwę „Biali Banici”, nawiązującą do walki „białych” przeciwko „czerwonym”, wymyślił zapewne jeden z twórców organizacji, ale grupa nie podpisywała się w ten sposób. Tą oryginalną nazwą posługiwali się natomiast funkcjonariusze UB, dodatkowo określając organizację jako młodzieżową i kontrrewolucyjną.

Do organizacji należało sześciu chłopców w wieku od 15 do 17 lat: Ryszard Szydłowski (lider), Jerzy Strzelczyk (jego zastępca), Stanisław Szafraniak, Stanisław Owczarzak, Jerzy Grefling i Józef Wietrzyński. Wszyscy urodzili się i mieszkali we Wrześni, a uczęszczali do Zasadniczej Szkoły Metalowej we Wrześni lub analogicznej szkoły średniej o specjalności metalowej w Poznaniu.

Ulotka „Białych Banitów”

Zimą i wiosną 1954 r. „Biali Banici” podjęli działania na terenie Wrześni – miasta, które na początku XX w. zasłynęło z jawnego oporu polskich uczniów przed germanizacją. „Biali Banici” działali w konspiracji, a na nastroje społeczne starali się oddziaływać poprzez akcje ulotkowe. Pomogło im, udostępniając szkolne drukarenki – trudno powiedzieć, czy zdając sobie sprawę z charakteru aktywności kolegów – paru rówieśników z Wrześni, m.in. uczennica Państwowego Liceum Pedagogicznego Nr 1 w Poznaniu. Chłopcy na pożyczonych

drukarenkach drukowali w niewielkich nakładach ulotki, które następnie rozkleili i podrzucili w różnych miejscach Wrześni.

Pierwsza ulotka, datowana na 1 marca 1954 r., pojawiła się w mieście już w nocy poprzedzającej ten dzień. Jej treść brzmiała:

> „Ogłoszenie. Polacy miejcie nadzieję, że rok 1954 będzie ostatnim rokiem naszej udręki, Amerykanie i inne kraje wolne nie zawiodą nas”.

Późniejszą, bez daty, wydaną chyba w większej ilości, kolportowano m.in. 10 marca 1954 r. Głosiła ona:

> „Bracia rodacy dnia 5 marca minęła rocznica śmierci kata polskich oficerów zamordowanych w Katyniu. Zastępcą jego jest Malenkow. Podziemie”.

Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP i św. Stanisława BM we Wrześni. Fot. z ok. lat 20. XX w. ze zbiorów NAC

UB na tropie nastolatków

Pojawienie się ulotek, o których donieśli władzom stali i doraźni informatorzy, zaalarmowało Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego we Wrześni, któremu z pomocą pospieszył Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Poznaniu.

W ramach założonej 12 marca 1954 r. sprawy o kryptonimie „Akcja”, po rutynowych czynnościach operacyjno-śledczych, polegających m.in. na rozpytaniu informatorów, wytypowano podejrzanych. Nad ranem, 5 kwietnia 1940 r., funkcjonariusze zatrzymali trzech członków organizacji, przeprowadzając przy okazji w ich domach rewizję, która dostarczyła dowodów „kontrrewolucyjnej” działalności. Następnie aresztowano pozostałą trójkę. Pięciu zatrzymanych trafiło przed Sąd dla Nieletnich w Poznaniu, a najstarszy – Stanisław Owczarzak – przed Sąd Wojewódzki w Poznaniu, który 12 sierpnia 1954 r. skazał go na cztery miesiące pozbawienia wolności.

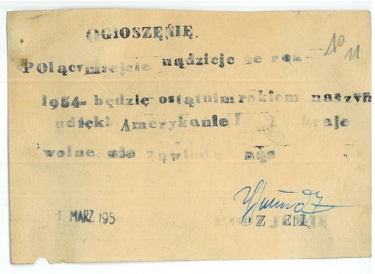
OGŁOSZENIE.

Polacy miejcie nadzieje że rok 1954 będzie ostatnim rokiem naszych udręk Amerykanie

wolne

1 MARZ 195

Ulotka „Białych Banitów”

Walka z przechodnim dyktatorem

Młodzi mieszkańcy Wrześni wystąpili przeciw zniewoleniu rok po śmierci Stalina, w okresie dość szczególnym dla systemu komunistycznego, charakteryzującym się m.in. wielką represyjnością i walką na szczytach władzy.

Świadectwo tego momentu dziejowego odnajdujemy w kolportowanej przez „Białych Banitów” ulotce, której antybohaterem dość nieoczekiwanie został Malenkow – dziś raczej zapomniany sowiecki przywódca. Gieorgij Malenkow należał do najważniejszych prominentów w okresie pomiędzy śmiercią Stalina a ugruntowaniem władzy przez Nikitę Chruszczowa. Malenkow pełnił od 6 marca 1953 r. funkcje sekretarza generalnego KPZS i premiera ZSRS. Na pierwszym stanowisku, 7 września 1953 r., zastąpił go Nikita Chruszczow, a na drugim, 8 lutego 1955 r., Nikołaj Bułganin.

* * *

Prezentowane przez nas ulotki „Białych Banitów” nie przypominają większości druków ulotnych z lat 70. i 80. XX w., drukowanych doskonalszymi technikami i często dobrze zachowanych. Ulotki z Wrześni, trudno czytelne – ze względu na metodę druku i zdarcie powierzchni – zachowały się w zmikrofilmowanych aktach

sprawy obiektowej krypt. „Akcja”.

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ